

Postgrau interuniversitari Cultura Religiosa

UVIC UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

U ESCOLA DE POSTGRAU

Blanquerna | Psicologia, Ciències
de l'Educació i l'Esport
UNIVERSITAT RAMON LLULL

Vedruna Catalunya

Educació

GENER-DESEMBRE de 2024

Presentació de continguts

Andreu Ibarz i Ramon Rial

Postgrau Cultura Religiosa

Calendari:

De gener de 2024 a desembre 2024

Dues sessions setmanals VIRTUALS.

Dimarts i dijous de 7 a 9 del vespre
(màxim).

Calendari de sessions: **CAMPUS**

SORTIDES previstes:

10 de febrer. Dissabte. MONESTIR MONTSERRAT

1 de juny. Dissabte. Museu Bíblic de Tarragona.

De l'1 al 4 de juliol. Presencial. Estada a Vic. Hi haurà allotjament gratuït per qui vulgui.

Activitats vespre: opcionals.

Sortides tardor: a concretar dates (dissabte).

- Migra Studium
- Recorregut per espais religiosos a BCN

Programa: Objectius

- Comprendre la realitat sociològica del país en relació al fet religiós.
- Fonamentar la importància de la Bíblia en la cultura occidental i catalana.
- Entendre i explicar la presència del fet religiós en els diferents àmbits d'expressions de la cultura: música, arquitectura, escultura, pintura, gastronomia, cinema, ..
- Conèixer les diferents religions que conviuen a Catalunya i les seves tradicions. Crear un mapa mental de la diversitat religiosa a casa nostra.
- Reflexionar sobre l'ensenyament del fet religiós i el seu tractament a l'aula.

Metodologia i avaluació.

- Les classes tindran format de conferència, amb un espai obert de preguntes al final de cada sessió. Preveiem dues hores, però no hem d'esgotar l'espai si la feina està feta.
- Els professors faran explicacions orals, sovint amb suport audiovisual. Els materials que facin servir quedaran penjats al Campus.
- Entrevistes individuals de seguiment, sempre que calgui.
- En relació a l'avaluació (continua) es demanen tres requisits:
 - 1. L'assistència a les sessions i sortides (un mínim del 80%)
 - 2. Tasca breu després de les conferències d'un mateix professor.
 - 3. Informe al final de cada mòdul. Marcarem dates d'entrega.
 - 4. Treball final de postgrau.

Mòdul 1. Fet Religios i Societat. Ètica i Espiritualitat

Mòdul 2. Bíblia i Tradició Judeocristiana

Mòdul 3. Art i Expressió Religiosa

Desenvolupament dels mòduls

Mòdul 4. Diversitat Religiosa

Mòdul 5. Educació i Fet Religios

Vedruna Catalunya
Educació

Blanquerna | Psicologia, Ciències de l'Educació i l'Esport
UNIVERSITAT RAMON LLULL

UVIC UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

 ESCOLA DE POSTGRAU

Mòdul 1. Fet Religiós i Societat. Ètica i Espiritualitat

Què hi volem fer?

- Posar en context el fet religiós, avui i la seva transformació.
- Analitzar els canvis en la dimensió social i individual del fet religiós.
- Conèixer la dimensió ètica del fet religiós.
- Treballar el concepte d'espiritualitat
- Disposar d'informació sobre el Mapa i baròmetre del fet religiós Catalunya.
- Llibertat religiosa, Drets i deures.
- Visita Monestir de Montserrat.

Qui ens ajudarà?

MÒDUL 1	Ponent	Activitat /conferència
9 de gener	Joan Callarisa	FORMACIÓ MOODLE.
11 de gener	Francesc Torralba	CONFERÈNCIA INAUGURACIÓ MÒDUL
16 de gener	Andreu Ibarz i Ramon Rial	PRESENTACIÓ CONTINGUTS. ESTRUCTURA MÒDULAR DEL POSTGRAU.
18 de gener	Jordi Collet	Introducció als processos clau de transformació del fet religiós a Catalunya.
23 de gener	Jordi Collet	Canvis en la dimensió socials del fet religiós.
25 de gener	Jordi Collet	Canvis en la dimensió individual del fet religiós.
30 de gener	Ester Busquets	Implicació dels canvis en el fet religiós sobre l'educació.
1 febrer	Jordi Collet	El valor dels conceptes: religió, ètica, moral, dret.
6 de febrer	Ester Busquets	Dels deus manaments als drets humans: el reconeixement de la dignitat humana.
8 de febrer	Ester Busquets	La dimensió ètica de la persona: els judicis morals. L'educació de la consciència moral
10 de febrer	SORTIDA MONTSERRAT	TOT EL DIA. Activitats diverses
13 de febrer	Ester Busquets	Pessics d'ètica: cristianisme i espiritualitat laica.
15 de febrer	Josep Otón	El sentit de l'espiritualitat
20 de febrer	Josep Otón	El sentit de l'espiritualitat
22 de febrer	Carles Armengol	Drets de Llibertat Religiosa. Polítiques públiques de gestió del fet religiós.
27 de febrer	Anna Massallé	El mapa religiós de Catalunya
29 de febrer	Agustí Iglesias	El baròmetre de la Religiositat a Catalunya

Vedruna Catalunya
Educació

Blanquerna | Psicologia, Ciències
de l'Educació i l'Esport
UNIVERSITAT RAMON LLULL

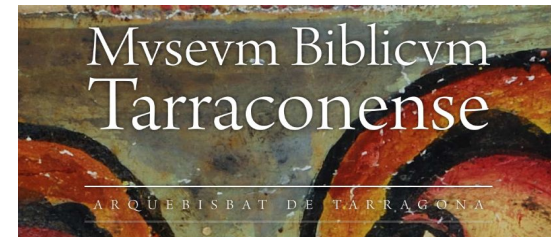
UVIC UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

ESCOLA DE POSTGRAU

Mòdul 2. Bíblia i Tradició Judeocristiana

- Bíblia: Visió històrica, literària i cultural.
- Procés de creació de la Bíblia.
- Context geogràfic i històric.
- Antic Testament. Biblia Hebrea.
- El Nou Testament.
- Conceptes literaris. Mites.
- Poemes, narracions i gèneres literaris.
- Hermenèutica.
- Expressió de la Bíblia en el Cinema.
- L'enfocament didàctic de la Bíblia.
- Bíblia, agnosticisme i ètica
- Museu Bíblic de Tarragona.
- Catedral de Tarragona

5 de març	Joan Ferrer. Sessió 1	Bíblia. Inauguració MÒDUL
7 de març	Joan Ferrer. Sessió 2	Bíblia. Inauguració Mòdul
12 de març	Quim Malé	Bíblia 1
14 de març	Lliure. Lectura	
19 de març	Quim Malé	Bíblia 2
21 de març	Lliure Lectura	
	SETMANA SANTA	Del 24 març a l'1 d'abril
2 d'abril	Quim Malé	Bíblia 3
4 d'abril	Lliure Lectura	
9 d'abril	Quim Malé	Bíblia 4
11 d'abril	Peio Sánchez	Bíblia i Cinema (1)
16 d'abril	Quim Malé	Bíblia 5
18 d'abril	Lliure Lectura	
23 d'abril	Sant Jordi	
25 d'abril	Peio Sánchez	Bíblia i Cinema (2)
7 de maig	Quim Malé	Bíblia 6
14 de maig	Quim Malé	Bíblia 7
16 de maig	Mercè Cols	Didàctica de la Bíblia
18 de maig	Lliure Lectura	
21 de maig	Quim Malé	Bíblia 8
23 de maig	Mercè Cols	Didàctica de la Bíblia
30 de maig	Andreu Muñoz	Preparació visita
1 de juny	Visita Tarragona (dissabte)	Sortida Tarragona
4 de juny	Joan Carles Mèlich	Bíblia, agnosticisme i ètica
7 de juny	Joan Carles Mèlich	Bíblia, agnosticisme i ètica

Vedruna Catalunya
 Educació

Blanquerna | Psicologia, Ciències
 de l'Educació i l'Esport
UNIVERSITAT RAMON LLULL

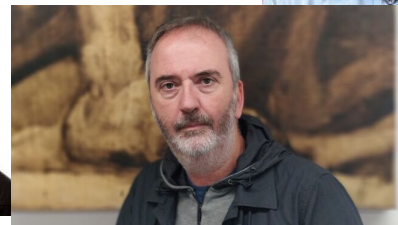
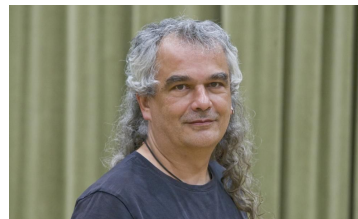
UVIC UNIVERSITAT DE VIC
 UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

 ESCOLA DE POSTGRAU

Mòdul 3. Art i Expressió Religiosa

- Analitzar com el fet religiós s'ha expressat i transmès a través de l'art. Món iber, romà, jueu i cristià.
- Visita a Vic entorn del Patrimoni i la seva relació amb el fet religiós.
- Coneixement d'una Catedral. Visita.
- El patrimoni de l'església a través del coneixement de l'espai: "Catalònia Sacra".
- La relació entre música i espiritualitat.
- Espais religiosos i música. Lluçà.
- Fet religiós i popularitat.
- Visita Sant Pere de Casserres.

M MEV
MUSEU D'ART
MEDIÉVAL

intensiu Estada a Vic

MÒDUL 3

1 de juliol	Estada a Vic	
2 de juliol	Estada a Vic	
3 de juliol	Estada a Vic	
4 de juliol	Estada a Vic	

Vedruna Catalunya
Educació

Blanquerna | Psicologia, Ciències
de l'Educació i l'Esport
UNIVERSITAT RAMON LLULL

UVIC UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

 ESCOLA DE POSTGRAU

Mòdul 4. Diversitat Religiosa

Aprofundir en el concepte de diàleg entre les religions.

Coneixement de diverses tradicions religioses amb sessions específiques.

Visita a Migra Studium.

Cinema i tradicions religioses.

Recorregut per espais religiosos de diferents tradicions.

Debats i diàleg entre diverses religions.

Persones perden

ció

Mòdul 5. Educació i Fet Religios

La legislació educativa a Europa i l'Estat Espanyol en relació a l'ensenyament de la religió. Marcs legislatius.

Legislació a partir de la Conferència Episcopal. Nou currículum competencial.

L'enfocament de la Cultura Religiosa envers les classes de religió d'una confessió.

Experiències educatives d'Institucions.

Anàlisi de Materials.

Principis pedagògics d'aprenentatge universals.

Taules rodones de debat.

Què ens condueix a parlar de **CULTURA RELIGIOSA?**

Perquè un postgrau de Cultura Religiosa?

REFLEXIÓ 1

L'ésser humà és cultura per naturalesa. És també, consciència d'esperit. Entenem que l'àmbit de la formació cultural abraça múltiples branques, entre elles la *dimensió religiosa i espiritual* de la persona. En el marc d'una educació que pretén ser integral, com s'afirma en molts projectes educatius escolars, entenem que és ineludible atendre les necessitats que els nostres alumnes es plantegen -a totes les edats- en relació a aquestes qüestions. Vivim, cada vegada més, en una societat que és oberta i plural, on conviuen diverses tradicions religioses, espirituals i, -només faltaria-, laiques. **Aprendre a conviure i a moure's en aquesta realitat diversa i plural és un repte que es planteja des de l'òptica educativa.**

Volent-ho amagar o passar-hi de puntetes és un flac favor que les institucions educatives fem als nostres alumnes perquè, tard o d'hora es faran preguntes entorn d'aquesta qüestió. Necessitem donar claus per entendre aquesta realitat.

1.1. EL FET RELIGIÓS

Ser «humans» significa fer-se preguntes. Per exemple, sobre el sentit de la vida, sobre la felicitat, sobre el sofriment, sobre la mort. El sentit de la vida o la felicitat no són objectes; no els podem palpar o pesar com un quilo de patates. I, això no obstant, són ben reals. Les tenim ben endinsades en el nostre esperit. Això significa que ser humans vol dir, primerament, tenir una *estructura espiritual* determinada concretament i, per tant, limitada i restringida, i, en segon lloc, viure amb aquesta estructura en una situació històrica també limitada i restringida. Al marge d'aquestes determinacions no existeix cap «humà» en abstracte! L'ésser humà, doncs, té una estructura espiritual. Aquesta estructura espiritual pot cercar el sentit de la vida des de posicions religioses (i també des de la indiferència o des de posicions no religioses, especialment científiques, que troben el sentit de la vida sense recórrer a cap més realitat més enllà de l'univers.)

En primer lloc, i des d'una perspectiva sociològica, es constata que la religió esdevé cada cop més irrellevant en la vida pública i en particular en la vida dels nostres joves. El percentatge de joves³ que es declara catòlic —al marge de la pràctica i la creença⁴— ha baixat en només una dècada del 77% fins al 49%, dels quals només un 10% es defineix com a “catòlic fidel”.

(Eduard Casserres).

Tindrem l'oportunitat de conèixer dades molt més recents.

Com eduquem o no l'estructura espiritual de la persona?

Perquè un postgrau de Cultura Religiosa?

REFLEXIÓ 2

Disposar d'eines d'interpretació ajudarà a entendre el passat, el present i el futur de l'entorn més proper, però també de la globalitat de les totes les cultures.

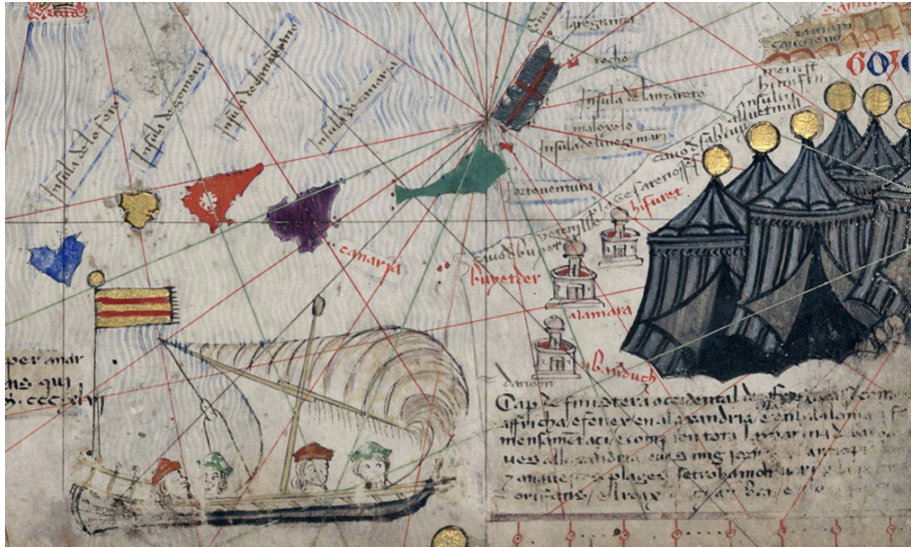
Es tracta d'alfabetitzar a les persones també en aquest camp.

Només podem estimar, allò que coneixem.
Sense coneixement, tenim tendència al prejudici, a jutjar.

La reflexió i el coneixement han de donar eines pel debat i l'argumentació.

Perquè un postgrau de Cultura Religiosa?

REFLEXIÓ 3

La cultura occidental europea, i especialment mediterrània, és resultat de més de 2.000 anys de tradició judeocristiana. És un fet innegable. Aquesta tradició s'ha encarnat en la societat de moltes maneres, des de una gran diversitat d'expressions, en àmbits de la nostra vida quotidiana com el nostre calendari actual, l'origen del noms de la setmana i dels mesos, en els noms d'espais i carrers, però també en l'origen de molts dels nostres noms i en moltes celebracions populars. Els experts ens expliquen que més del 80 per cent del nostre Patrimoni artístic, històric i cultural de Catalunya s'arrela en l'art d'origen cristià i que se'ns fa difícil comprendre l'art i la història de la nostra societat sense treballar i conèixer conceptes religiosos a les aules. Per això dedicarem tot un mòdul a aprofundir en el coneixement de la Bíblia.

Perquè un postgrau de Cultura Religiosa?

REFLEXIÓ 4

Les arts musicals i els fenòmens musicals al llarg del temps tenen també molts orígens religiosos relacionats amb l'espiritualitat de les persones. D'altra banda, l'estudi del fet religiós ens ha de permetre conèixer i aprofundir en la nostra llengua a través de la interpretació del llenguatge simbòlic i de les expressions populars. El coneixement de la llengua, amb tot el recull d'expressions religioses que inclou és del tot necessari per comprendre el nostre entorn.

REFLEXIÓ 5

Això ens porta a considerar que mai no hem d'agafar els textos religiosos al peu de la lletra històrica sinó al peu de l'esperit que amaguen. Què entenem per «històric» i què entenem per «mític»? Amb relació al mite, cal assenyalar que no es tracta, com es desprèn de la seva comprensió vulgar, d'una fal·làcia, d'una simple invenció més o menys estrambòtica i totalment aliena a l'àmbit del racional o de l'humà. El mite és una *narració*, no una *explicació*, d'allò que altrament forma part de l'àmbit de l'inexpressable i, doncs, de l'inexistent per a l'ésser humà concret. El llenguatge religiós només copsa les realitats que amaga de forma metafòrica i poètica. El pensament de caràcter positivista afirma que hi ha una total separació entre *mite* i *història*, però no sembla que sigui possible d'establir una separació tallant entre les dues realitats, perquè el mite i el logos no són magnituds independents, sinó que sempre i arreu es troben íntimament coimplicades.

Lluís Busquets. Enigmes de la Bíblia

Cal entendre que, el “llenguatge religiós” basat en símbols i metàfores és un aspecte necessari per adonar-nos del sentit poètic amb s'expressen llibres claus de la nostra cultura, com la mateixa Bíblia

Blanquerna
UNIVERSITAT RAMON LLULL

Psicologia, Ciències
de l'Educació i l'Esport

UVIC UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

ESCOLA DE POSTGRAU

El llenguatge. Gràcies al llenguatge ens constituïm i llegim la realitat. Desfer-nos de les paraules i expressions verbals d'origen religiós comportaria desfer-nos de símbols i relats clau amb els quals pensem i ens pensem. Només de la paraula *Déu* se'n desprèn tot una configuració monoteïsta del sagrat i fins i tot una antropologia, però n'hi ha moltes altres que deixarien d'ésser significatives: persona, promesa, gràcia, aliança, missió... D'altra banda, alguns mites, com el del paradís, el pecat original o el cel i l'infern, han jugat a més un paper cabdal en la construcció del nostre imaginari i en la configuració de l'espai i el temps.

D'Eduard Casserres

Perquè un postgrau de Cultura Religiosa?

REFLEXIÓ 6

D'altra banda, fenòmens relacionats amb actituds del tot indesitjables com la xenofòbia, el racisme, la discriminació de la dona, l'integrisme o els fonamentalisme també necessiten entendre el fet religiós per abordar-los amb tota la seva complexitat i donar instruments d'interpretació i anàlisi als nostres joves.

L'educació té (i així ho expressen els currículums) una dimensió cívica, ciutadana i ètica. Entenem que el coneixement del fet religiós ha d'aportar en els alumnes la competència de saber viure i estar en un món on els principis de la solidaritat, el servei, la justícia i la pau siguin eixos vertebradors de la seva vida. En aquest sentit, el treball de Cultura Religiosa a l'escola s'implica raonar i debatre sobre actituds i valors tant necessaris en el nostre món com amb altres eixos formatius que la nostra societat està assumint com són els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) que també es treballen des de la nostra Institució. <https://vedrunaods.cat/>.

Per a bé i per a mal, la religió és al cor de la història. De les grans tradicions religioses n'han sorgit fecunds valors morals (perdó, caritat, misericòrdia, compassió, gratuïtat, humilitat, austeritat...) que han mogut l'acció de molts per a un món més just, però també les religions són motiu de divisió, intolerància i violència. Sembla, doncs, raonable pensar que si suprimíssim el referent religiós s'afavoriria la resolució de conflictes i l'alliberament de moltes formes de religiositat culpabilitzadores.

D'Eduard Casserres

Les darreres onades immigratòries han posat taula per taula alumnes amb orígens culturals i religiosos molt diversos. L'oportunitat de l'enriquiment mutu hi és, com també l'amenaça de l'exclusió i la intolerància. L'objectiu d'aprendre a viure amb els altres podria ser l'eix vertebrador dels centres veritablement acollidors. Avui apareix amb més força el deure d'afavorir la comprensió, la tolerància i l'amistat *entre* totes les nacions i *tots els grups socials o religiosos*"¹⁵ que concretava el dret bàsic a l'educació. La millora de la cohesió social passa entre d'altres pel diàleg intercultural i interreligiós i això vol dir com a previ conèixer i valorar les diferents tradicions culturals i religioses. Aquesta formació bàsica i de trobada amb l'altre cal començar-la a l'escola.

D'Eduard Casserres

Perquè un postgrau de Cultura Religiosa?

REFLEXIÓ 7

La cultura religiosa esdevé, també, un element imprescindible per entendre el nostre paisatge urbà i rural, els campanars, les catedrals o els monestirs i entendre mil i una tradicions que arrelen en la nostra manera de fer i ser: processons, pelegrinatges o l'existència dels santuaris. També, gosaria dir, per poder del turisme i l'oci.

Com parlem avui de «religió»?

El mot o concepte *religió* ens pot semblar, en ple segle XXI, un concepte de l'antigor. A vegades, la mateixa paraula *religió* se'ns fa llunyana i estranya. Ens podria semblar una idea del passat.

Voldríem fer veure que el mot *religió* és actual i ho serà mentre la humanitat es faci preguntes sobre la seva pròpia existència.

Avui, seguint Melloni, podem entendre el mot *religió* des de tres sentits:

Avui, seguint Melloni, podem entendre el mot *religió* des de tres sentits:

- **Religió** a com **religare**, que significa «crear lligams», «establir vincles». Vincles o lligams entre què? Doncs lligams entre la humanitat i Déu, amb els altres éssers humans i amb la natura. Els humans tenim necessitat de buscar respostes als interrogants que ens plantegem.
- **Religió** com a **relegere**, que significa «rellegir», «interpretar». Interpretar què? Doncs el misteri de Déu, el sentit de la vida i de la mort, l'existència de cadascú, el perquè del mal...
- **Religió** com a **re-elegire**, un tercer significat de *religió* és el de l'«oportunitat d'elegir contínuament». La fe i les creences no són estàtiques, sinó una elecció existencial constant, des de la pròpia llibertat.

Una última reflexió d'interès...

Diari PUNT AVUI. 12 DE GENER DE 2023
EL PERIÓDICO. 10 DE DESEMBRE DE 2023

<https://www.elpuntavui.cat/opinio/article/8-articles/2240227-desenvolupament-interior.html>

<https://www.elperiodico.cat/ca/opinio/20231210/objectius-desenvolupament-interior-95677789>

DESENVOLUPAMENT INTERIOR

ÀNGEL CASTIÑEIRA / JOSEP M. LOZANO, -
PROFESSORS D'ESADE (URL)

Estem vivint immersos en tres fractures. Aquest és el diagnòstic que fa Otto Scharmer, professor de l'MIT. Una fractura ecològica, una de social i una d'espiritual (o cultural). La fractura ecològica és la dels humans amb la natura, la fractura social és la dels humans entre ells, la fractura espiritual és la dels humans amb si mateixos. La peculiaritat del diagnòstic de Scharmer és la seva insistència que no podem resoldre les tres fractures per separat, sinó que estan interrelacionades i són interdependents. Afrontar amb possibilitats d'èxit qualsevol d'elles requereix afrontar també les altres dues, perquè són indissociables.

“Les tres fractures que vivim (ecològica, social i espiritual) estan íntimament relacionades, no en podem abordar bé cap d'elles si oblidem els requeriments de les altres

Otto Scharmer (Massachusetts Institute of Technology).

Comparativa interessant en entre **ODS** (Objectius de Desenvolupament Sostenible) i uns **ODI** (Objectius de Desenvolupament Interior).

Aquests objectius apunten a treballar sobre cinc dimensions fonamentals de la persona, que identifiquen amb cinc verbs: ser, pensar, relacionar-se, col·laborar i actuar; és a dir, les relacions amb el nucli vital d'un mateix (*self*); les capacitats cognitives; la cura dels altres i del món; les capacitats socials de col·laboració i comunicació, i l'acció orientada al canvi.

CONCLUSIÓ

El model actual del tractament de la religió és inadequat. El pes del nostre bagatge religiós ha comportat, un cop més, la polarització de posicionaments antagònics que al meu entendre hauríem de superar. Ni l'oferta de la religió catòlica en la forma d'una proposta curricular de caràcter confessional¹⁶ ni el silenci laicista hi donen resposta. Ambdues es troben en el menysteniment del model de cultura religiosa que des d'ací hem intentat defensar.

El context ha canviat i els reptes són de massa magnitud com per ignorar-ne l'abast. Si no hi fem res serà difícil sostreure's de les conseqüències de la creixent incultura religiosa. És a les nostres mans evitar que més pares es lamentin: "Quan la meva filla Maria ja tenia tretze anys em vaig adonar que no havia rebut educació religiosa... Em vaig quedar sorprès dels punts de referència que li mancaven. La Bíblia, fins i tot la idea de Déu, la significació del sagrat, per exemple... Res de tot això no li era familiar. Les semblances i diferències més fonamentals entre jueus, cristians i musulmans no eren gens clares per a ella. I tanmateix, és indispensable de tenir punts de referència sobre aquestes qüestions... Les religions són un element essencial de l'experiència humana. Si no en parlem als nostres fills, corren el risc de perdre's del tot uns tresors d'humanitat"¹⁷.

Article de lectura

CULTURA RELIGIOSA, AVUI ¹

A qui li agrada caminar i endinsar-se en el bosc, fàcilment pot haver tingut també l'experiència de perdre-s'hi. I en un bosc t'hi pots perdre bé perquè no hi ha camí, bé perquè n'hi ha massa. La societat de la informació és per als nostres alumnes una mena de xarxa de boscos en la qual no és fàcil orientar-se. Passa com en els vells laberints que d'entrada diverteixen per la quantitat de camins que ofereixen però en els quals passat un temps la desorientació esdevé angoixa.

L'escola hauria d'ajudar el nen i el jove a trobar la sortida del seu laberint; a comprendre i estimar el món que els ha tocat de viure perquè puguin comprendre's i esdevenir millor. La qüestió és si l'escola pot assolir aquest objectiu sense un espai on s'ordeni significativament l'embolcall cultural de l'alumne i es plantegi la qüestió del sentit. Al nostre parer la cultura religiosa és un component necessari d'aquell fil d'Ariadna que urgeix bastir.

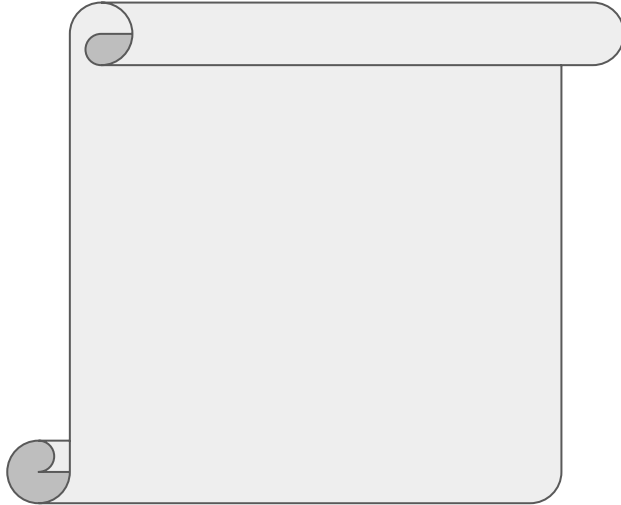
Eduard Casserres. Filòsof (1963-2021)

In memoriam

Precs, preguntes, suggeriments...

Diàleg, ara

Suggeriments, que podeu fer arribar.

